

Csillagközi anyag és a csillagkeletkezés kapcsolata infravörös adatokból

RÁCZ ISTVÁN

Jelen kutatás része a „Galactic Cold Cores” Herschel
kulcsprojektnek

Magyarországi koordinátor: Tóth L. Viktor
Közreműködtek: Zahorecz Sarolta, Pintér Sándor,
Molnár Dániel Csaba, Fehér Orsolya

Tematika:

1. Elméleti bevezető

- a. Csillagközi anyag
- b. Csillagkeletkezés

2. Adatelemzési eljárások

- a. Proto- és fiatal csillagok azonosítása
- b. SPIRE képek feldolgozása

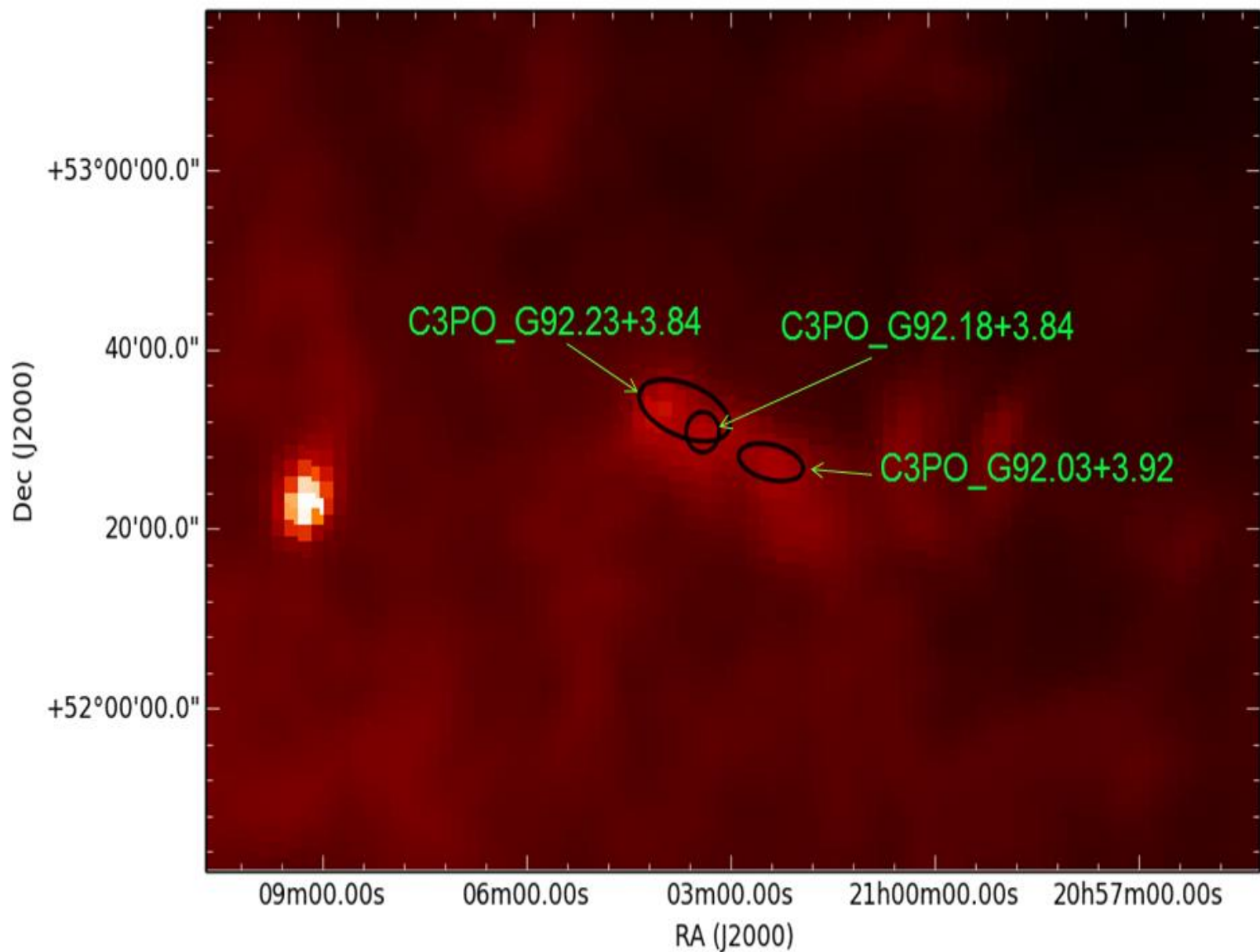
3. Eredmények

- a. YSO-ok
- b. Felhők fizikája

Elméleti bevezető

G92.04+3.93, Plack 857 GHz

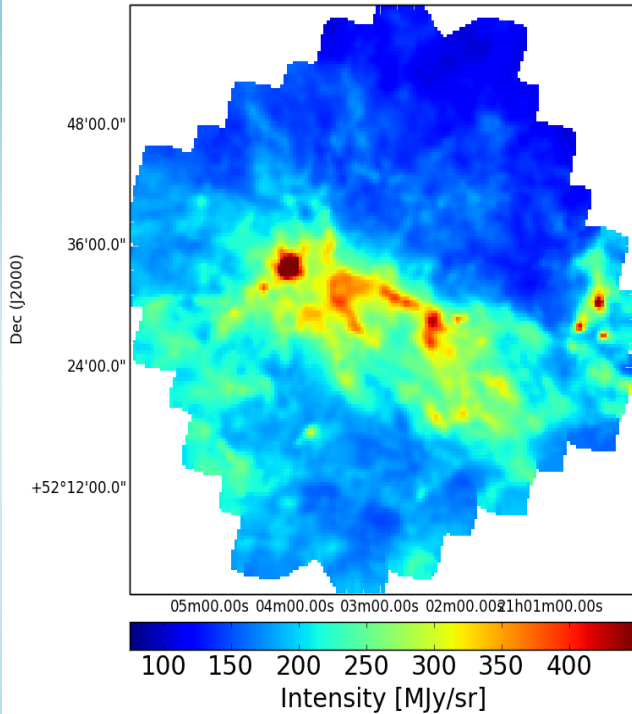
50 100 150 200 250 300 350 400 450 500

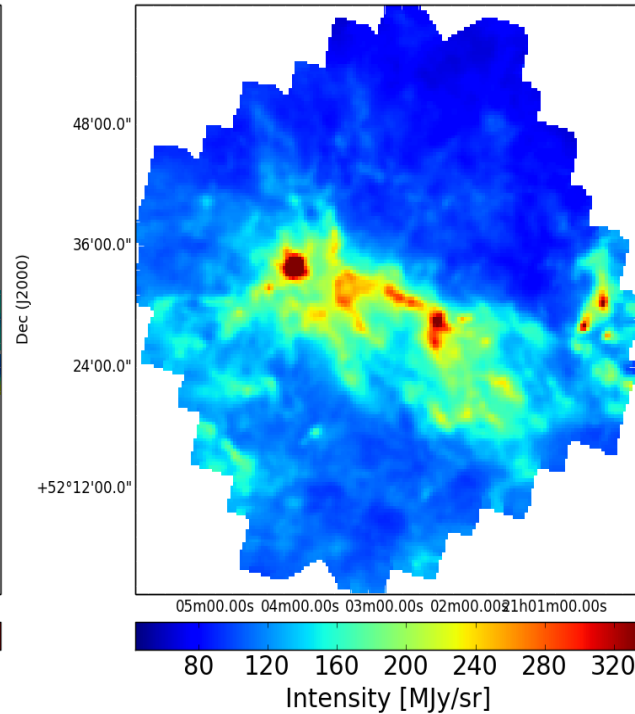
G92.04+3.93

A 3 SPIRE kép külön-külön (250-350-500 μm)

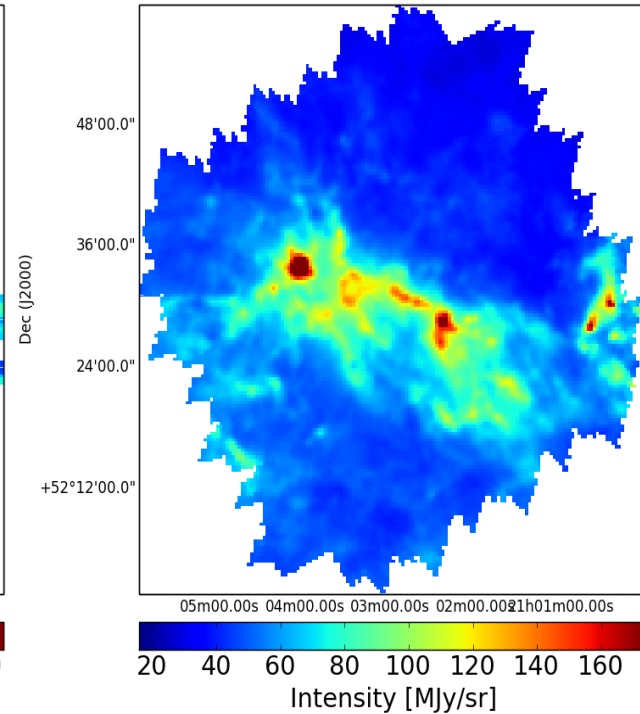
G92.04+3.93 SPIRE250 map

G92.04+3.93 SPIRE350 map

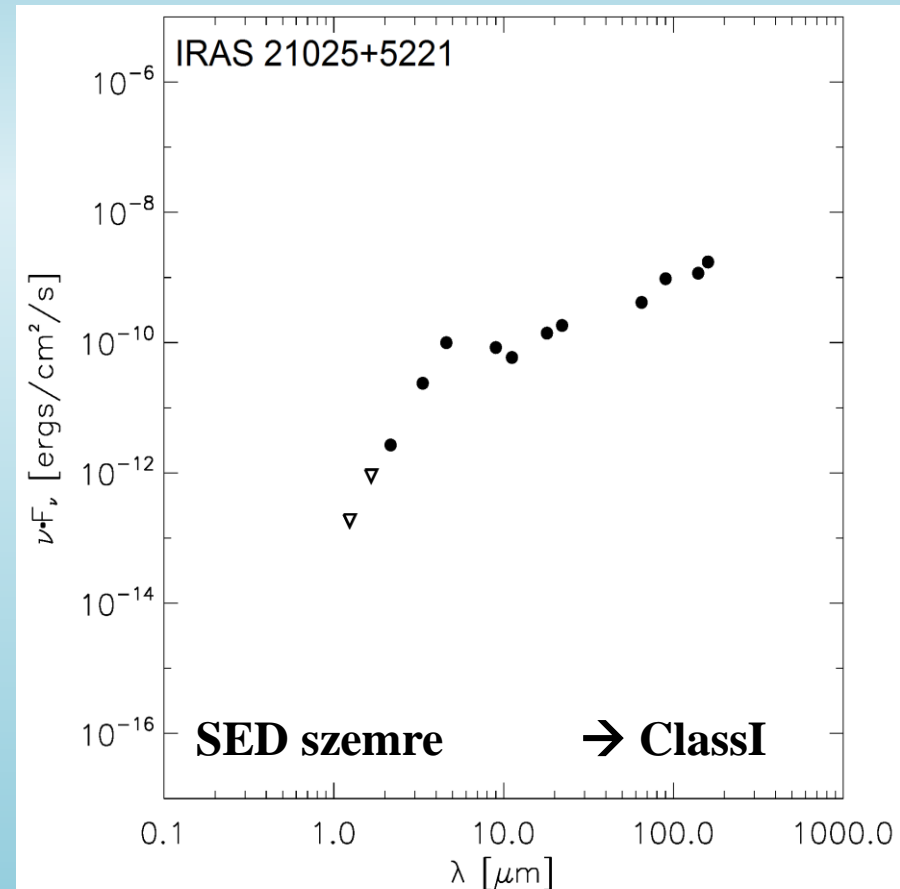
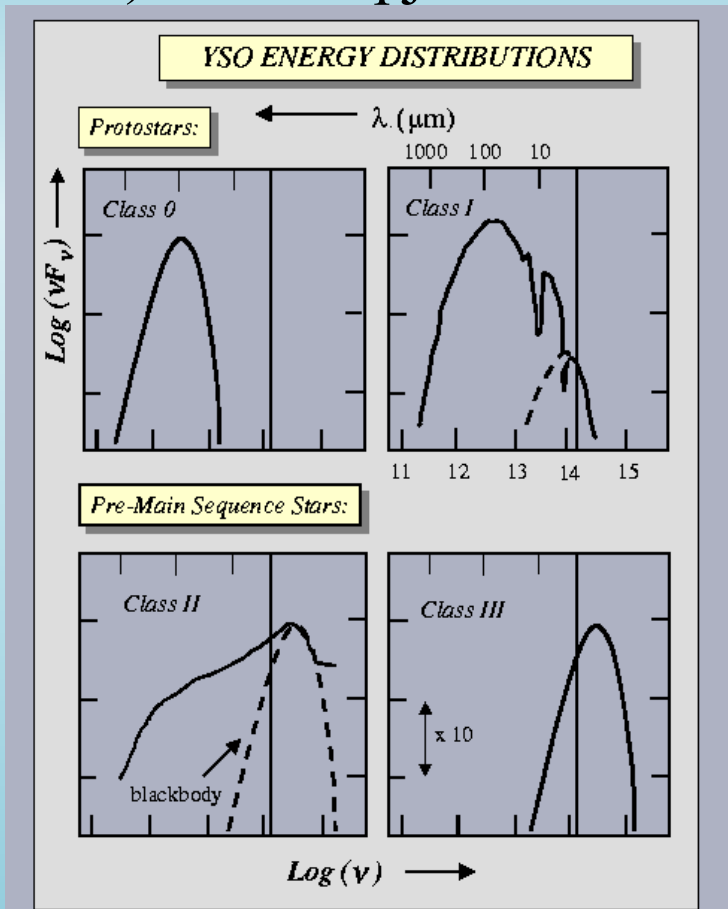
G92.04+3.93 SPIRE500 map

Fiatal csillag osztályok

Fejlődési fázis szerinti osztályokba sorolás

1) SED alapján

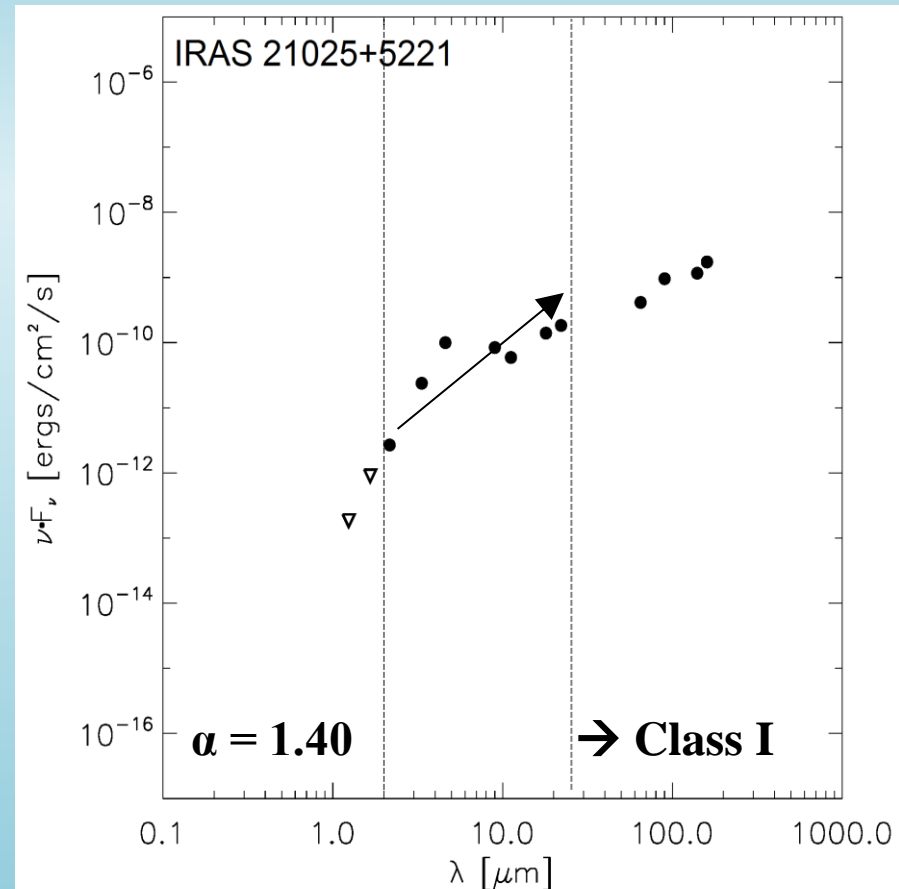
Fiatal csillag osztályok

Fejlődési fázis szerinti osztályokba sorolás

2) Középinfravörös színindex alapján

$$\alpha = \frac{d \log(\lambda F_\lambda)}{d \log(\lambda)}, \quad (2 \mu\text{m} < \lambda < 24 \mu\text{m})$$

C. Lada 1987 IAU Symp.

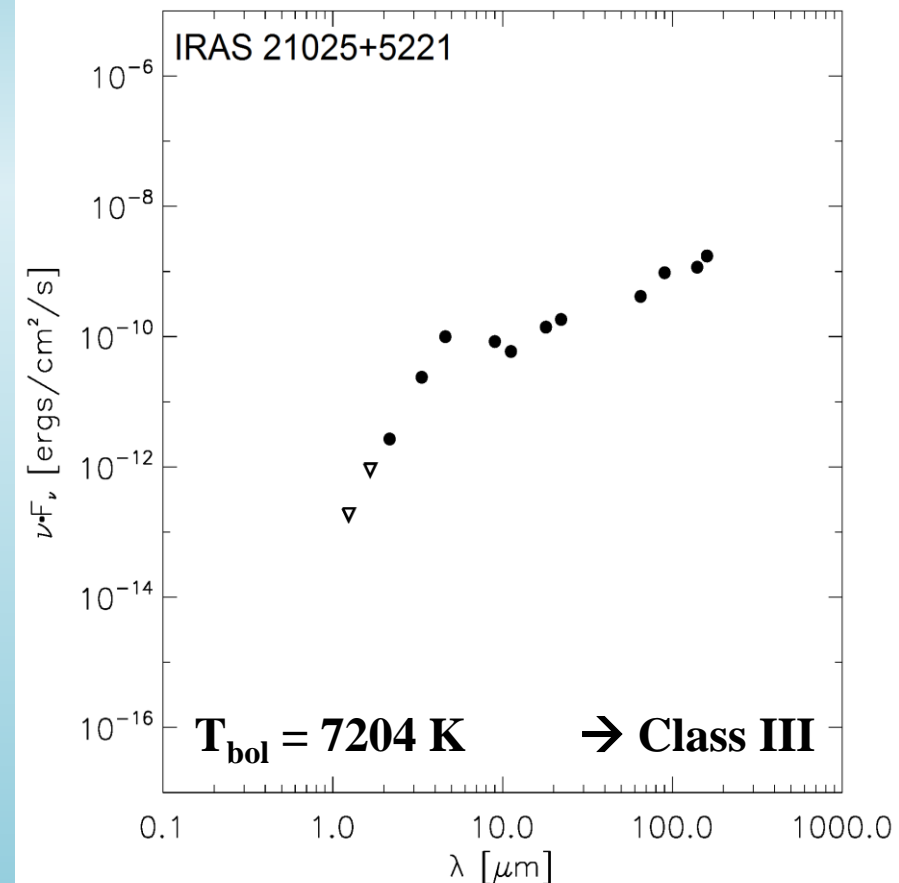

Fiatal csillag osztályok

Fejlődési fázis szerinti osztályokba sorolás

3) Bolometrikus hőmérséklet alapján

$$T_{bol} = 1.25 \times 10^{-11} \bar{\nu}$$

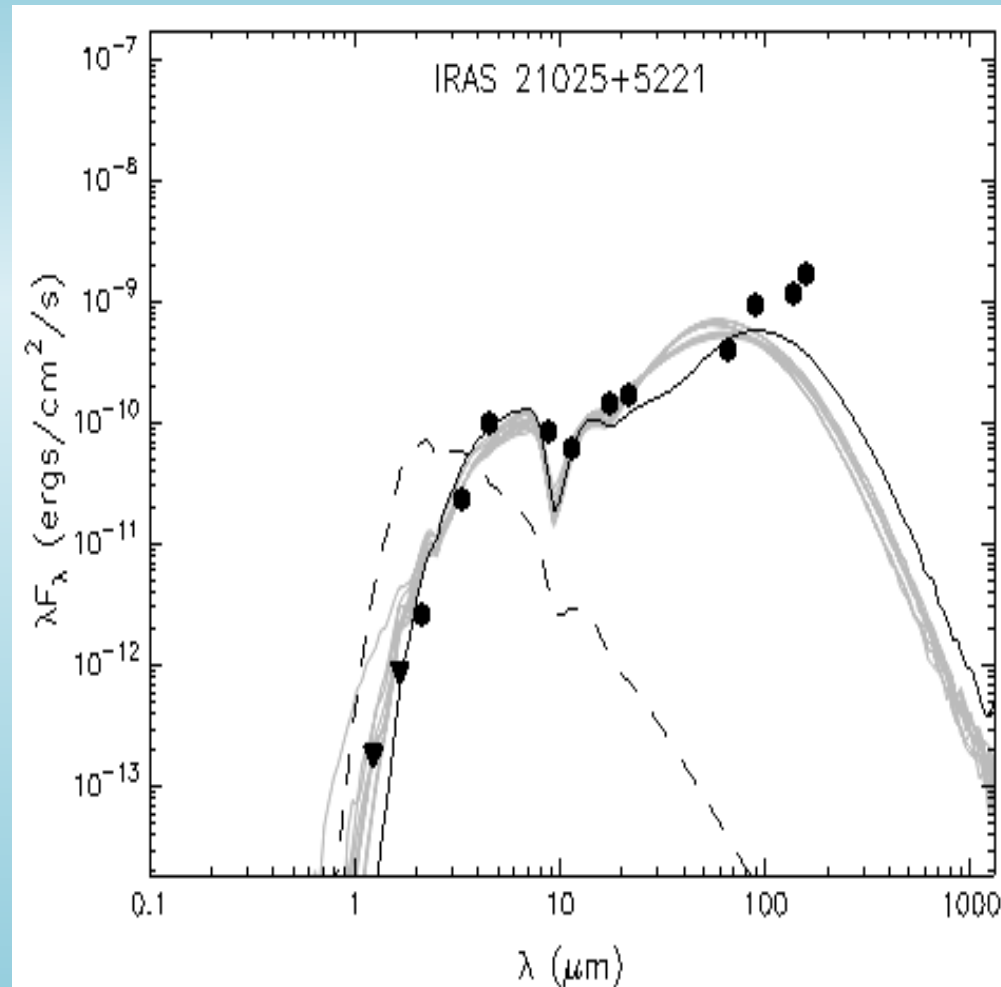
Fiatal csillag osztályok

Fejlődési fázis szerinti osztályokba sorolás

4) SED illesztés

Robitaille SED modell
illesztő eredménye
(Robitaille et al., 2007)

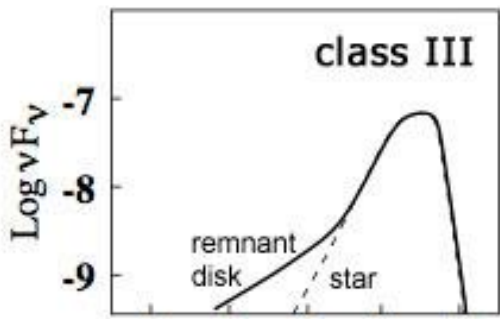
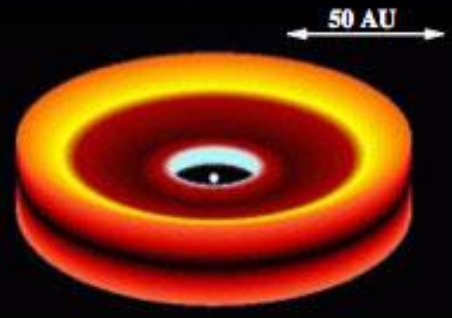
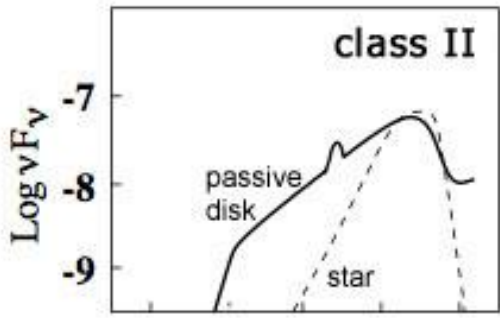
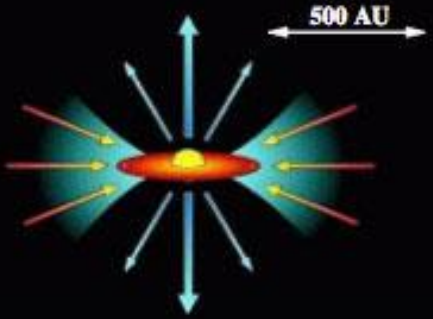
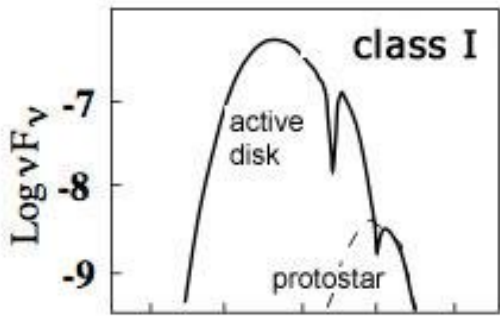
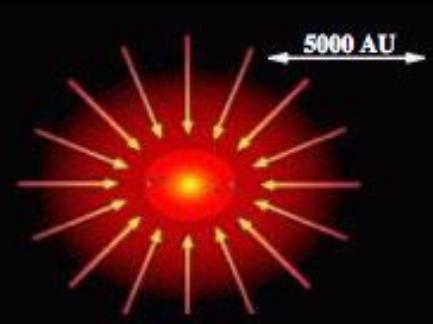
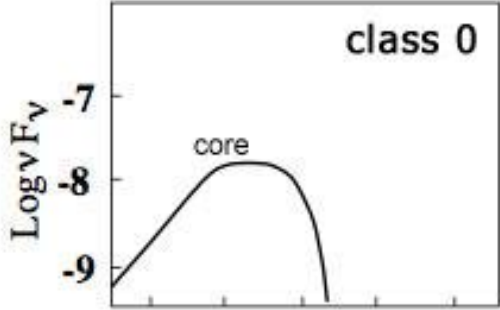
Innen a fizikai paraméterek
becsülhetőek

SED illesztés

Meghatároztuk a források jó pár fizikai paraméterét Robitaille SED illesztő programjával. (Robitaille et al., 2007)

A 100 legjobb illesztés	Legjobb	Min érték	Max érték
Kor [év]	1.93E+05	6826.4	1.93E+05
Tömeg [M_{Nap}]	0.4279	0.1828	0.4279
Sugár [R_{Nap}]	3.3899	3.3899	4.9029
Csillaghőmérséklet [K]	3649.6	3003.4	3649.6
Diszk tömeg [M_{Nap}]	2242.2	514.01	2851.8
Diszk külső sugara [AU]	74.935	35.49	128.52
Diszk belső sugara [AU]	0.42148	0.42148	1.6007
Akkrecíós ráta [$M_{\text{Nap}}/\text{év}$]	2.62E-07	8.09E-08	2.16E-06

11 12 13 14 15
Log v (Hz)

Andrea Isella, PHD értekezés

0. osztály
fő akkréciós fázis
 α nem mérhető, $T_{bol} \leq 70K$

I. osztály
kései akkréciós fázis
 $\alpha > 0,3$, $70K < T_{bol} \leq 650K$

(Flat osztály: $-0,3 < \alpha < 0,3$)

II. osztály
optikailag vastag korong
 $-1,6 < \alpha < -0,3$, $650K < T_{bol} \leq 2800K$

III. osztály
maradvány korong
 $\alpha < -1,6$, $T_{bol} \geq 2800K$

Adatelemzési eljárások

YSO jelöltek megerősítése

- AKARI FIS fiatal csillag jelölt katalógusból (Tóth L. Viktor et al, 2014)
- Kiválasztani pontszerű, egyedülálló csillagokat (2MASS K képek)
- SIMBAD adatbázis szerint nem más objektum
- Összegyűjteni a látható és infravörös adatokat archív adatbázisokból
- Elkészíteni az összes forrás SED-jét
- Kiválasztani és osztályozni a fiatal csillagokat több módon
- Egyeztetni az osztályozási eljárások eredményeit
- Modellezni a YSO-kat

Protocsillagok

- Julien Montillaud nem publikus Herschel pontforrás katalógusa
- Kiválasztani a Class0/I jelölteket
  - Hipotézis: Amelyik forrás nem rendelkezik mért WISE fluxussal az Class0/I (jelölt) objektumként lett azonosítva

SPIRE képek feldolgozása

- (Pontforráslevonás → Pintér Sándor előadása (17:20-tól))
- Simítás: 2D-s Gauss fv. (40'')
- Egységes mintavételezés (20''/pixel)
- Pixelenként kiszámítani a hőmérsékletet és emmisszivitás (J. Mika)

Szürke-test sugárzási görbe illesztése (χ^2 minimalizálás)

$$S_\nu = \Omega \cdot B_\nu(T) \cdot \kappa_\nu \cdot N$$

$$\kappa_\nu = \kappa_0 \cdot \left(\frac{\nu}{\nu_0}\right)^\beta, \quad (\beta=2 \text{ állandó})$$

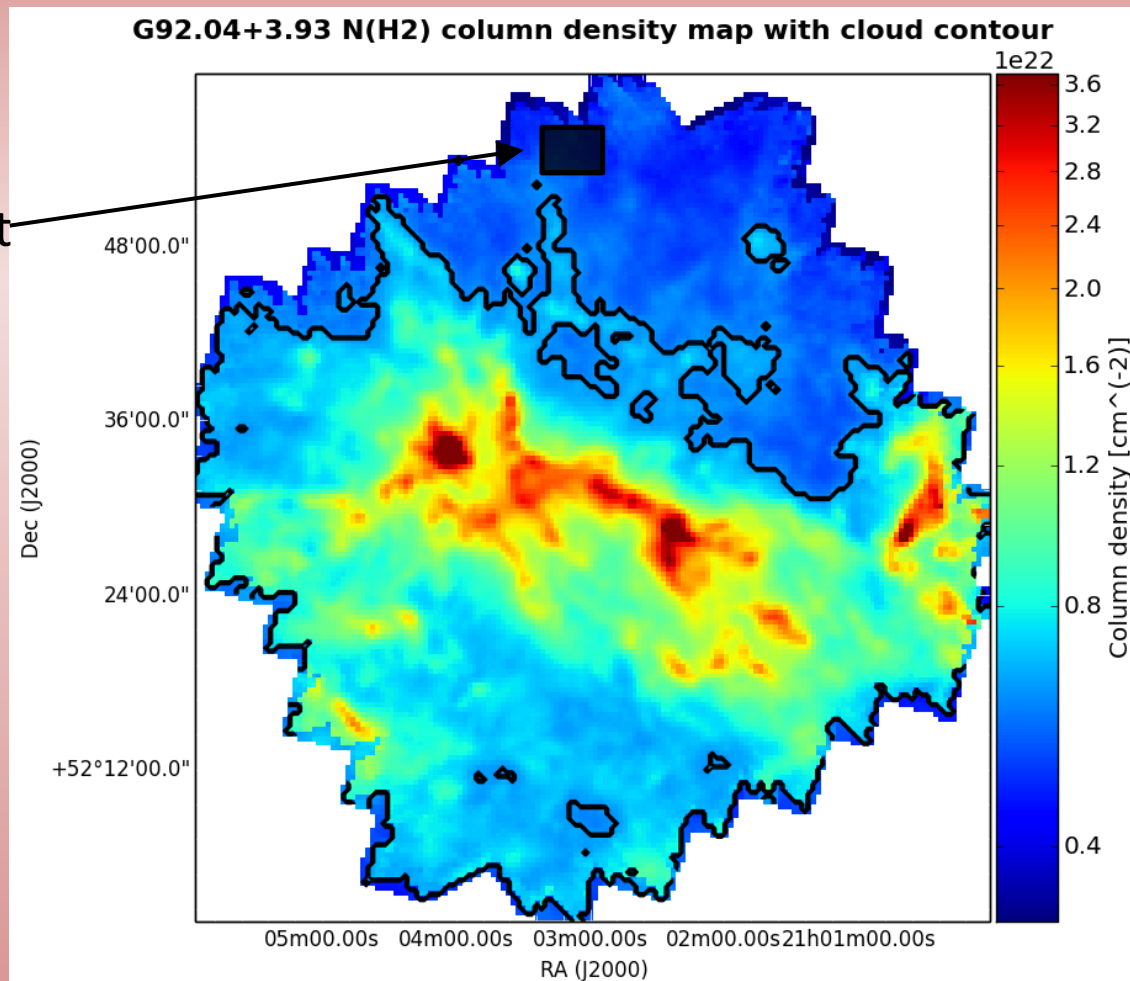
- Kiszámítani az oszlopsűrűséget

$$N(\text{H}_2) = \frac{I_\nu \cdot R}{B_\nu(T) \cdot \Omega \cdot \kappa_\nu \cdot \mu \cdot m_{\text{H}}}$$

Felhődefiníció

- Referencia terület kijelölése (12X16 pixel, ~200 pixel)
- A felhők határának megállapítása

Háttér átalagértéke plusz 5 szigma (Itt: $6,3 \cdot 10^{21} \text{ cm}^{-2}$)

Referencia terület

Eredmények

WISE-AKARI YSOs

1047 YSO jelölt az eddig vizsgált 87 kiválasztott SPIRE mező körül →
870 valóban **YSO (681 a mezőkön belül)**
31 (3%) galaxis
146 (14%) egyéb objektumok, pl.: többes rendszerek

Protocsillagok

417darab Herschel pontforrás volt 87 SPIRE mezőben →
360 Class0 jelölt

1041 darab proto- és fiatal csillag 87 felhőben

Osztályozott proto- és fiatal csillagok

Class0: 362 db

Class I: 142 db

Flat: 235 db

Class II: 275 db

Class III: 27 db

A legnépesebb osztály a Class0

A felhők határának definiálása

YSO-ok:

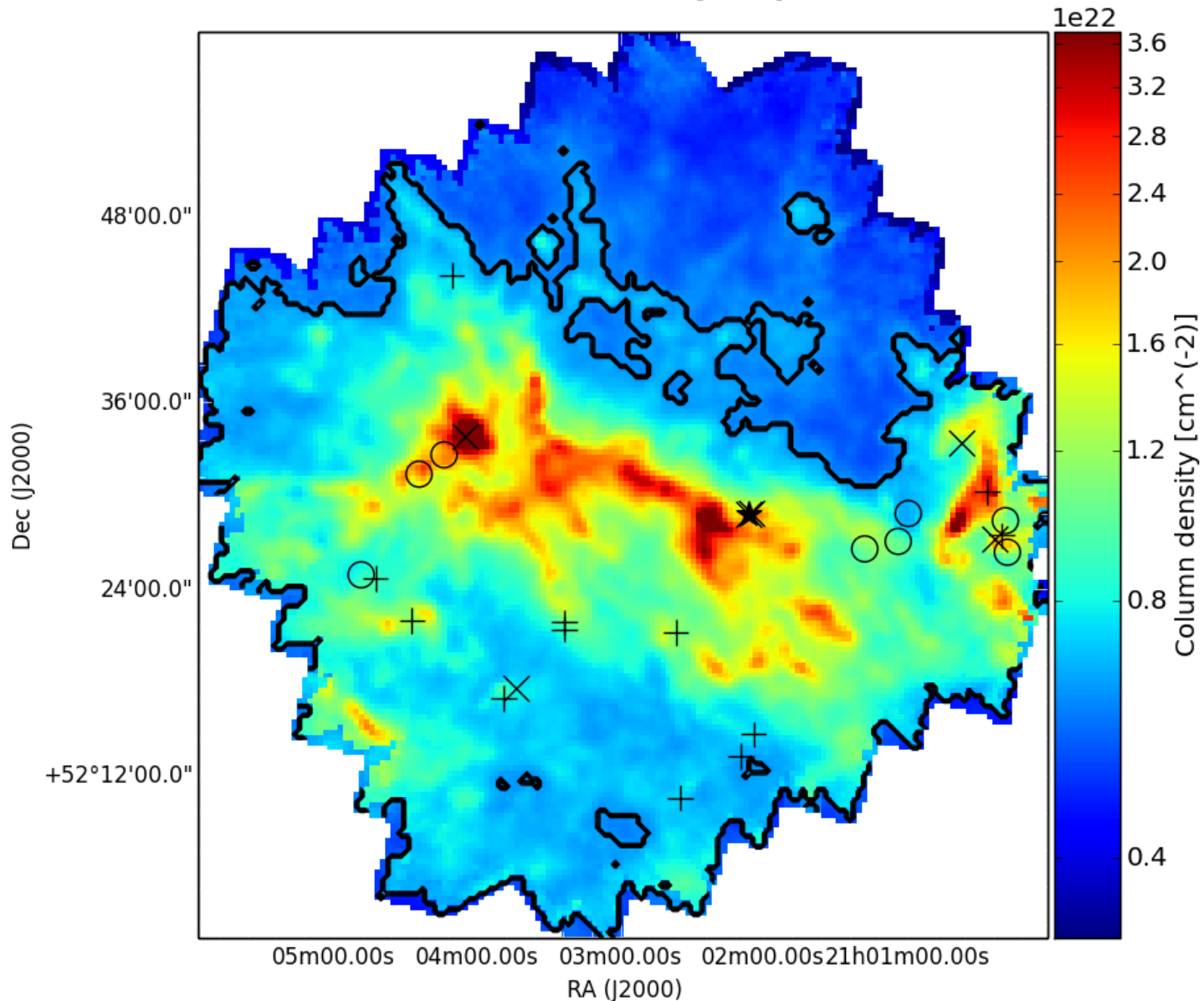
*: Class 0

+: Flat

X: Class I

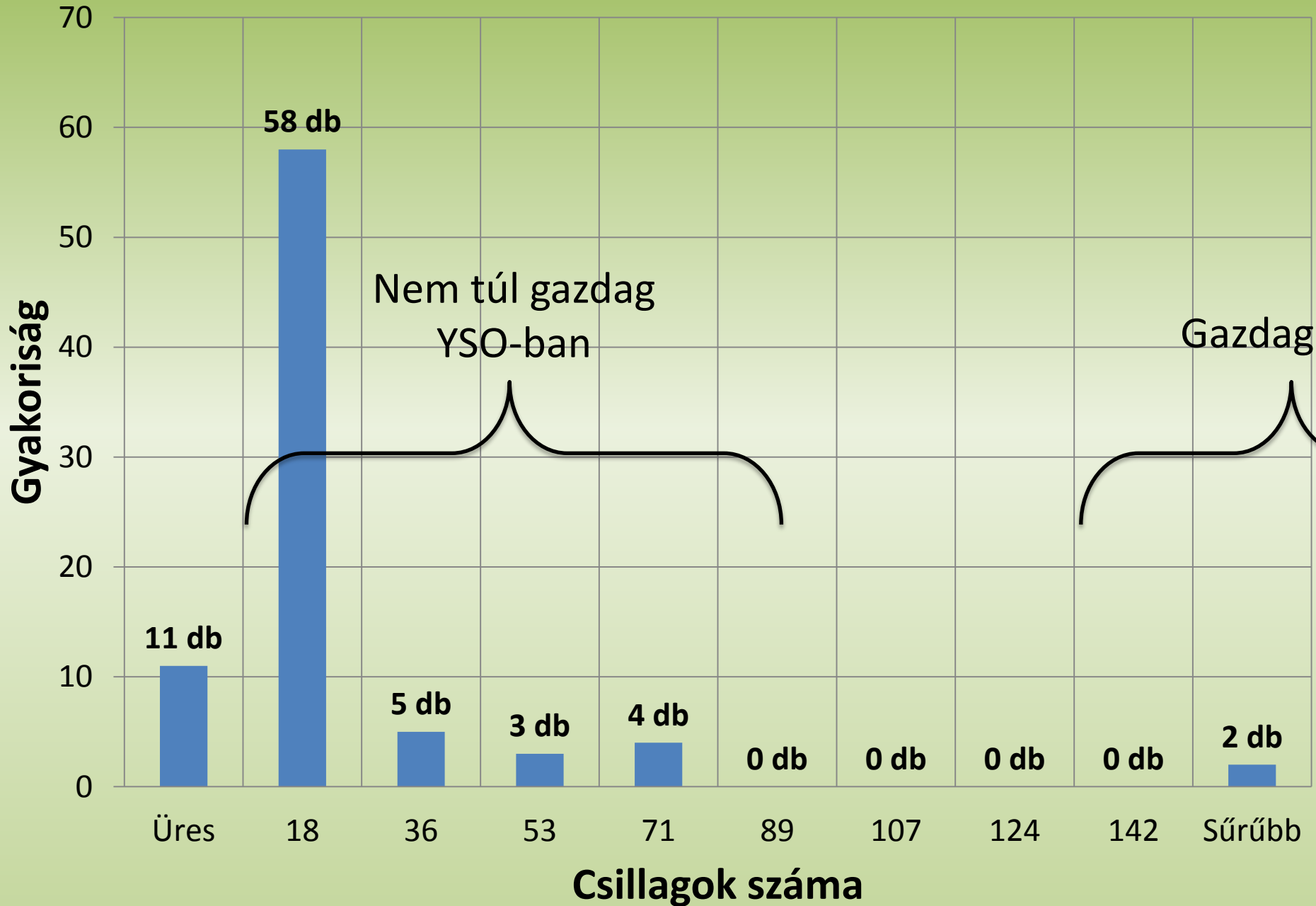
O: Class II

G92.04+3.93 N(H₂) column density map with cloud contour

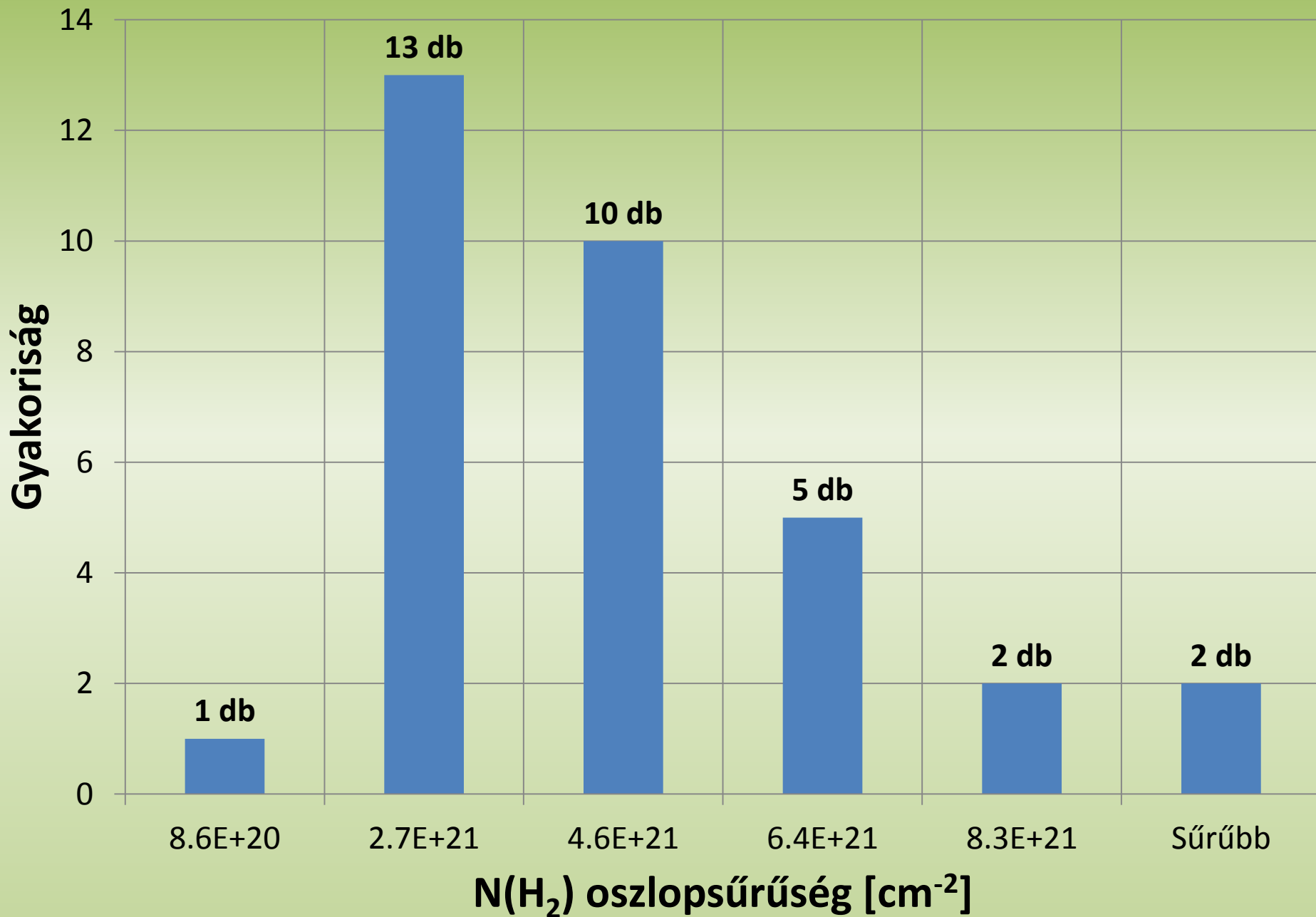

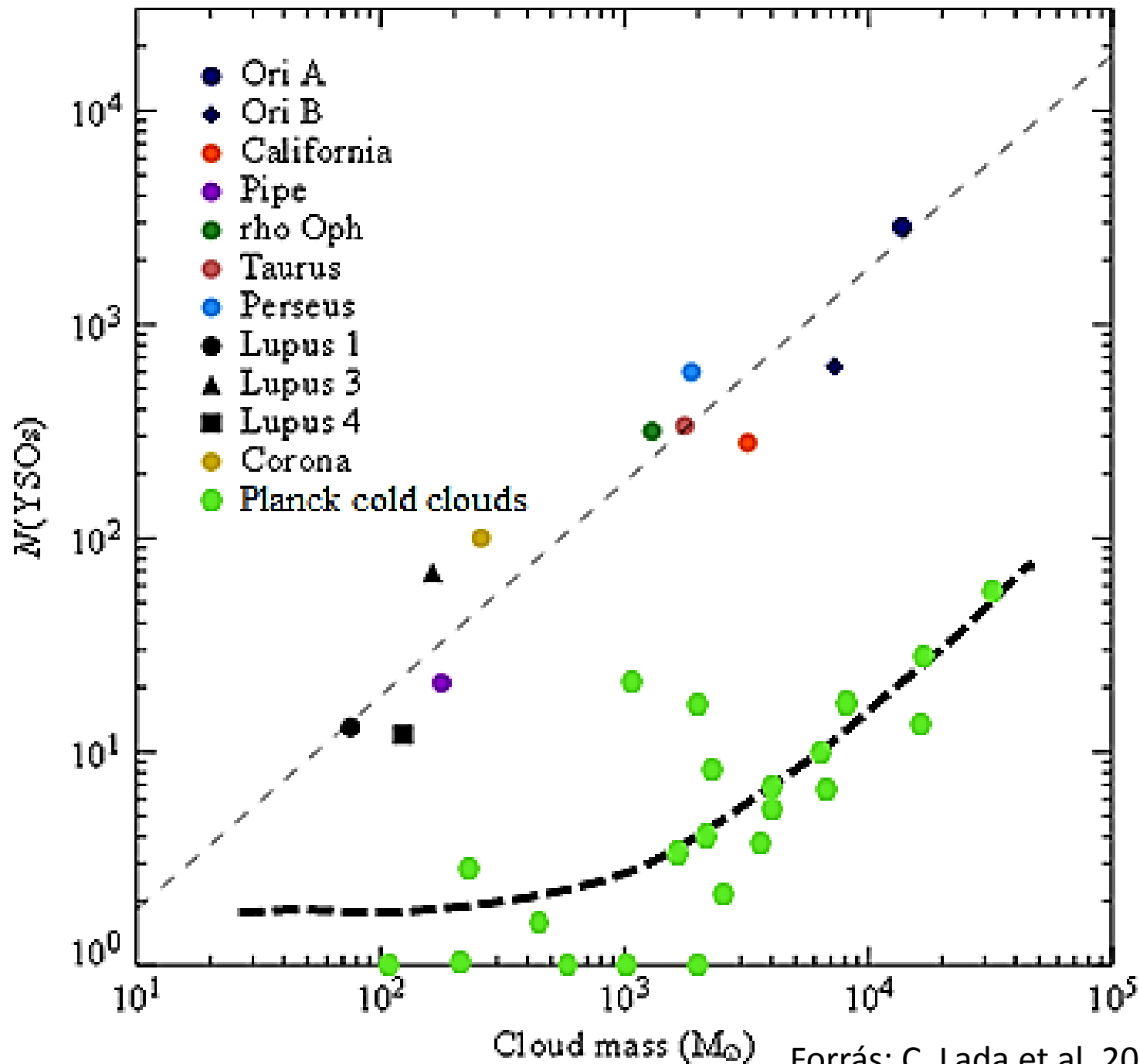
Mindegyik YSO a kontúron belül!

YSO hisztogram (87 felhőre)

A felhőn belüli átlagos hidrogén oszlopsűrűség

Forrás: C. Lada et al, 2010

További tervek:

Clumpok azonosítása → Magtömeg-függvény

Összes felhő YSO-i → Csillagkeletkezéshez szükséges minimális magtömeg megállapítása

Referenciák:

The AKARI FIS YSO Catalogue, L. Viktor TOTH et al. 2014, PASJ

GCC Paper IV. A catalogue of cold sub-millimetre sources, J. Montillaud et al., 2014

GCC Paper III. General cloud properties, Juvela M. et al., 2012, A&A